

IN MEMORIAM

АКАДЕМИК ПЕТАР ВЛАХОВИЋ (1927-2016)

У Београду је умро академик, проф. др. Петар Влаховић, стваралац широког опуса са великим бројем научно-истраживачких референци, човек врхунске радне мотивације, оплемењен људским врлинама достојних најпознатијих личности. Пријепољски крај, па и шире подручје Полимља, није изнедрило у 20. веку, личност која је досегла већи значај и вредности научно-истраживачког рада, од оног које је остварио академик Влаховић у области друштвено хуманитарних наука. Он је неуморним стварањем и великим одрицањем успео да стигне до врха Олимпа знања, научне мисли и писаног дела, које га сврстава међу најеминентније етнологе и антропологе на простору некадашње Југославије. По научном раду познат је у једном броју универзитетских центара у Европи. Отишао је из живота, али је заслужио бесмртност, јер је остало његово неумрло стваралаштво проткано вредностима које ће постајати и живети. Задужио је и заслужио да у родном крају његово име буде јавно и трајно забележено и запамћено, на одговарајући начин, јер постоје они који одлучују, а имају „кратко памћење“ или недовољно знају о одређеним личностима.

Петар је рођен у Слатини где је његова породица доселила из Колашина и имала седморо деце. У предшколском узрасту повремено је седео у школској клупи, јер је прва школа у Слатини радила у кући његовог оца Шака. Према његовом личном уверењу, на опредељење да прихвати књигу и школовање и буде приврженик знања, пресудно су утицали његов отац и врсни учитељ Илија Андрић, који је „препородио Слатину“. Шако је био образован човек са завршеном пољопривредном школом и у кући је добијао новине и часописе и прикупљао књиге. У селу је уживао углед и поверење својим особинама и предњачењем у увођењу нових сорти жита, воћа и поврћа. Била је тада изузетност да нека породица, не само из Слатине, одвоји сина од земље и пошаље га на школовање у средњу школу. Шако је трпео прекоре комшија, али је Петар уписао гимназију, коју је учио у Колашину и Београду. Ратне недаће су прекинуле школовање и Петар је запамтио тешке последице бомбардовања Београда, јер је извучен са још два преживела лица из једне срушене зграде где су тражили спас од немачких граната.

Уз незаборавне ситуације успео је да дође до родног села. Али мирног живота више није било, јер је нестало међукомшијског поверења са припадницима друге вере и нације. Са породицом је преживео све трауме и недаће које су имале и друге породице из овог села. Трајно је носио, у памћењу, упечатљиве ситуације и догађаје из ратних година, као што су тежак злочин у селу 1941. године, избеглиштво и живот у селима Вранеша, гладне периоде, повремено долазак у село „да са мајком покупи нешто од летине,“ згаришта кућа, долазак

и пролазак разних војних формација, смрти и ратне жртве. У тим тешким условима Петар је, са генерацијом младића, брже одрастао и сазревао. Активно се укључио у омладинске групе и помагао НОП, јер је његова породица била на страни ослободилачке борбе, а брат Бранко припадник НОВ-е.

Обновом рада основне школе у Слатини 1945. године, Петар је почео да ради као учитељ, али га је жеља да настави школовање одвојила од овог позива. Наставио је гимназију у Београду, коју је завршио у Вршцу, где је његова породица колонизирала. Студирао је Филозофски факултет у Београду и након успешног завршетка, на истом факултету је радио и наставио стручно усавршавање. Из генерација које су студирале након рата, он је први у Југославији докторирао етнолошке науке 1958. године. Систематским радом стручно је напредовао и прешао пут од асистента до редовног професора, а касније је постао члан ЦАНУ. Наставно-образовни рад је само једно подручје успешности професора Влаховића. Он је оспособио генерације студената на начин и методама универзитетске праксе и теорије, уз разна теренска и студијска истраживања. На факултету је предавао више предмета из своје струке и организовао је наставу антропологије. У исто време је стицао нова сазнања на иностраним универзитетима, а две године је провео у Кини на стручном усавршавању. У наставном раду постигао је висок ниво креативности, иновација, уз примену савремених метода којима је подстицао студенте, а посебно је подржавао даровите. Руководио је Етнографским институтом, Катедром за етнологију и Одељењем за етнологију Филозофског факултета. Један је од оснивача Антрополошког друштва Југославије, а покренуо је издавање часописа из области етнологије и антропологије и уређивао исте. „Све сам то сматрао саставним делом свог рада на науци,“ истицао је академик. Оцењивао је дипломске радове, магистарске и докторске дисертације.

Откривао је и изучавао неистражене односе и процесе у више научних дисциплина и то на простору Југославије и других држава. Сазнавао је, истраживао, путовао и писао. Учествовао је на научним скуповима, конгресима и симпозијумима. Остварио је обимно и изузетно значајно научно дело, које је објављено у више књига, збирки и докумената. Објавио је преко 400 научних и стручних радова и стотине рецензија књига, приказа, увода, резимеа и мишљења и написао преко 20 књига. Да је написао само рад „Бродарево и његова околина,“ остао би поштован и цитиран, јер је то први научни приказ овог дела општине. Саћају се људи из Слатине да је ујутру одлазио на коњу у удаљена села ради теренског испитивања, што га сврстава у најпознатије следбенике географске школе Јована Цвијића. Ова књига садржи синтезу историографије, етнологије, антропологије, социологије села. Јавила се потреба да се поново штампа. У његовим радовима централно место заузима човек на селу, у прошлости и садашњости, обичаји, веровање, градитељство, ношња, исхрана, становање, предање и народни епос. Наводе се само неке од најзначајнијих његових књига: „Етнологија народа Југославије,“ „Србија-земља, народ, живот, обичаји,“ „Народна култура у Србији,“ „На животним

раскрсницама,“ „У вртлогу живота,“ „Обичаји, веровање и празноверице народа Југославије.“

Посебно значење и вредновање академик Влаховић има у иницирању и организовању Научног скупа „Сеоски дани Сретена Вукосављевића,“ који се од 1973. године одржава у Пријеполју. Он је осим последњег скупа, непосредно учествовао или припремао научна саопштења и предано се залагао за афирмацију ове научне и културне манифестације и приближавање овог подручја достигнућима развојне научне мисли и потреби културне еманципације Полимља. Личним афинитетом и великом мотивацијом, уз подршку далековидијих и значају науке приврженијих појединаца из Пријеполја, он је радио на унапређењу садржаја и организације Симпозијума и утицао да у нашу општину долазе најеминентнији научници и професори из земље и иностранства и да се подстичу локални аутори и истраживачи. Уређивао је Зборнике радова, руководио Организационим одбором, предлагао теме проучавања и садржаје Симпозијума, давао иницијативе за промене. Један дан учесници Симпозијума боравили су у једном од села пријеполске општине, где су непосредно доживљавали обичаје, народну традицију и особености тог насеља. На овим научним скуповима академик Влаховић поднео је 16 научних и стручних саопштења (у неколико радова је коаутор), више уводних реферата, приказа и осврта. Књиге са Симпозијума данас су незаобилазни извори истраживања, из више научних дисциплина, за бројне ауторе и писце из земље и иностранства. Оне имају примену у библиотекама, институтима, факултетима, истраживачким центрима, музејима, архивским фондовима, у Србији, али и земљама Балкана и света. Симпозијум је био и остао велики „прозор у свет“ за Пријеполје (и не само за локалну заједницу), у области историје, географије, етнологије, социологије села, антропологије, археологије, урбанизма, градитељства, културе становања, демографских промена, етничких и верских односа, обичаја и традиције. Генерације људи са овог простора, из протеклих векова и савременог доба, постале су познате науци и националној култури, кроз истраживање и писане радове са Симпозијума. У овом је изузетно велики допринос професора Петра и он је још за живота стекао углед и поштовање од свих људи који су га знали или су се упознали са његовим стваралаштвом. Ово његово место у Пријеполју не могу видети само они који имају сужене приоритете у друштвеним процесима или сматрају да је прошлост небитна за актуелну стварност и будућност.

Професор је био изразит пример човека који је много урадио и створио, али је сопствене заслуге заобилазио. Такав је био човек, оплемењен врлинама, једноставан у комуницирању, скроман, искрен, поштен, дружељубив, марљив, креативан, препун знања и пребогат вредностима, академик, а личност из народа, спреман на разговор, савет, мишљење. Професор Влаховић је имао изузетно памћење и сећао се детаља из разних периода живота, а нарочито из детињства и ране младости, људи и догађаја у родном селу. Имао је упориште у истраженом, написаном, у књигама и архивима, али је био суптилни истраживач на терену. Бележио је сећања људи, зналаца, црпео сокове из

народног живота, сазнавао о традицији, пореклу, миграцијама, начину живота у заједници и све то конкретизовао за одређено време и простор. Пленио је суптилношћу, непосредношћу и језичком дикцијом.

Незаборавни су сусрети људи у Слатини са Петром. Он је њих доживљавао као своју родбину, кумове, као драге особе, од којих је добијао сазнања, а они су га једноставно ословљавали са „наш Перо“ или само „Перо.“ Остали су записи из тих сусрета, а његова сећања су била осмишљена, детаљна, поучна. Имао је конкретна сазнања о људима које је памтио, по имену и увек нешто особено за ту личност би казао. Тако је третирао Спасоја из Слатине, Алију из Брвина, Бејта из Оштре Стијене, неког из Страњани или Заступа.

Сав тај силан рад, знање и ауторитет који је изградио велико је богатство академика Влаховића. Али, је још веће богатство то што је био узоран брачни друг и оставио је потомство, две кћерке, од којих је Маја следила узорни пут свог родитеља и данас је професор на Филолошком факултету у Београду. Тиме је он остао доследан пореклу, роду и дому свом.

Закључујући промишљање о животу, раду и достигнућу професора Петра, не може се оспорити утицај више личних и душтвених фактора на његов животни пут и постигнуто остварење и дело које оставља. Могућа је и пристрасност, јер ме за овог човека веже више обзира, али сматрам да су два темељна извора његовог успешног похода кроз живот, а везана су за детињство и рану младост. Први се односи на породични амбијент, васпитање, утицај прогресивних ставова родитеља, народну усмену традицију и стасавање у таквом дому. Други, за доступност књига и знања из разних извора у раном периоду живота, што је касније надограђивао и усавршио до високог нивоа. Бројни његови радови су проткани писаним изворима и усменим, народним стварањем, предањем, поукама из живота.

Академик је и пример да пензионисање не мора да значи и крај радног века. Он је наставио да истражује и пише, да учествује на научним сусретима, да сарађује, са невероватном упорношћу и енергијом. ЦАНУ је издала Зборник радова посвећен његовом старалаштву, али је он и након тога продужио тај научни опус. Седео је за радним столом, трагао, читао, писао, скоро до последњих дана живота и ако нарушеног здравља. Прихватио је да прегледа текст једне књиге, али га је смрт предухитрила да напише рецензију. Такав је био својим уверењем и опредељењем. Само се преданим радом стичу плодови живота и човек никада не треба да је самозадовољан достигнућем.

Оставио је велико дело и часно име у наслеђе. То треба знати и поштовати.

Љубиша Вуковић